

Bakı Təşəbbüs Qrupu: neokolonializmlə mübarizədə yeni tarixi səhifə

II MƏQALƏ

Mən zənciyəm, zənci olaraq da qalacağam.

Eme Sezer

Sezerin müstəmləkə hekayəsi

Eme Sezer şair və siyasətçi olmuşdur. 1913-cü ildə Bas-Puentdə dünyaya gəlmişdir. Ölkəsinin adı Martinikadır. Bu, Atlantik okeanında yerləşən adadır. Qərbi sahillərini Karib dənizi yuyur. Ərazisi 1.128 kvadratkilometrdir. Xristofor Kolumbu onu dünyanın ən gözəl ölkəsi adlandırmışdır. 1946-cı ilə qədər Fransanın müstəmləkəsi olmuşdur. 1946-cı ildə E. Sezerin də fəaliyyəti sayəsində Fransanın dənizə departamenti hüququnu qazanmışdır. Bu ölkənin müstəqilliyi uğrunda “Martinikanın Müstəqillik Hərəkatı” və “Ekoloqların və demokratların suveren Martinika Uğrunda Hərəkatı” mübarizə aparır. Çünki Fransa istismarı ölkənin təbiətini böyük təhlükə qarşısında qoymuşdur!

Eme Sezerin həyatı Martinikanın kiçik hekayəsidir. Belə ki, Fransada kollecdə təhsil almışdır. 1930-cu illərdə Parisdə “Qara tələbə” jurnalını yaratmışdır. İkinci dünya müharibəsi zamanı Martinikaya qayıtmışdır. Paytaxt For-de-Fransin 1945-2001-ci illərdə meri olmuşdur ki, bu da bir epoxadır. Eyni zamanda, 1946-1956-cı illərdə və 1958-1993-cü illərdə Fransa Milli Məclisində işləmişdir. 2008-ci ildə dünyasını dəyişmişdir.

O, “mən zənci olaraq qalacağam” fikrini elə-belə söyləməmişdir. Bu, bir Martinika müstəmləkə məmləkətinin vətənpərvər ziyalısının Fransa müstəmləkəçilik siyasətinə daxili və intellektual etirazı idi. Onu nəzərə almaq lazımdır ki, Martinikanın müstəmləkə statusundan dənizə Fransanın departamenti statusuna yüksəlməsinə E.Sezerin rolu çox olmuşdur. Lakin yenə də fikir verin: Paris Fransa mühitində təhsil almış bir xarici insanla iş görmüşdür! O, milli olanlara yuxarıdan aşağı baxır və onları mədəniyyətsiz hesab edirdi! İndi Fransanın mövqeyində nə dəyişib ki?...

Kolonialist Fransa – yazıq fransızlar!

Fransa XXI əsrə 13 müstəmləkə ərazisində ağalığ etməklə başladı. Bu ərazilərdəki təbii sərvətləri qəsb etdi. Bu proses indi də davam etməkdədir. Qərbi ölkələr ki, ərazicə çox-uzaqlarda olan özge torpaqlarını işğal altında saxlayan, əsrlərlə onların var-dövlətini talan edib Fransaya daşıyan bir Avropa dövləti Cənubi Qafqazda mövcud olan bir münafiqəni ədalətli həll etmək iddiasını ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrindən biri kimi davam etdirir. Maraqlıdır ki, Azərbaycan torpaqlarının işğalı səbəbindən başlayan Azərbaycan-Ermənistan münafiqəsinin “ədalətli” həll edilməsinə müvəkkil olunmuş hər üç dövlət (ABŞ, Fransa və Rusiya) müstəmləkəçi idi. Onlardan ABŞ və Fransa aktiv müstəmləkəçi idilər, Rusiya isə Cənubi Qafqazı xeyli öncə işğal etmiş dövlətdir. Bu üç dövlətin münafiqənin ədalətli həllində uğursuzluqlarının kökündə, mənəcə, məhz bu faktor dayanır. Yəni, onlar faktiki olaraq problemi ədalətli və hüquqi əsasda aradan qaldırmaqda dərindən maraqlı deyildilər. Fransanın müstəmləkəçi xisləti isə daha

qabarıq özünü göstərir. Bunu onun həmsədr kimi fəaliyyəti ilə yanaşı, məsələn Azərbaycanın təbii sərvətlərinə ədalətli həll edəndən sonra rəsmi Parisin atdığı addımlar da sübut etməkdədir. Fransa Afrikadakı istismarçılığını bir heç sayaraq, ona münasibəti ilə Cənubi Qafqazda erməni işğalına açıq dəstək verməyi birləşdirmişdir. Ona elə gəlir ki, Afrikada müstəmləkəçi Qafqazda isə “ədalətli vasitəçi”, “liberalizm və demokratiya tərəfdarı” ola bilər. Eyni zamanda, özünü bu “geosiyasi bataqlıq”ında qalmaqla başqalarını nədəsə ittiham edə bilər. Qarşılığında da heç bir əks-təsir görməli deyil!

Azərbaycan həm ölkə rəhbərinin dərin diplomatiyası, həm beynəlxalq təşkilatlardakı fəaliyyəti, həm də xüsusi Bakı Təşəbbüs Qrupunu yaratmaqla Parisin bu xülyalarını darmadağın etdi. İndi Eyfel qülləsi mədəni dünyanın “fəxarət zirvəsi” kimi deyil, haqlı olanlara şər-böhtan yuvası kimi görünür. Bu prizmadan baxanda Azərbaycan, əslində, həm bütövlükdə dünya ictimaiyyətinə, həm də ayrıca Fransanın dövlət kimi imicini bərpa etməyə böyük yardım göstərir. Fikrimizi izah etməyə çalışaq.

Xaos və təhlükələrlə mübarizədə dünya seçimi

Sözün əsl mənasında, dünya xaosla mübarizədə çox çətinlik çəkir. Bir sıra böyük dövlətlərin əsassız iddiaları qarşısında sülhün başı “aşağı” düşmüşdür. Dünyanın əksər dövlətləri haqqa, ədalətə və beynəlxalq hüquq normalarının işlədiyinə inanmırlar. Müxtəlif ölkə rəhbərləri bu və ya digər kontekstlərdə bunu ifadə etmişlər və o, davam edir. Bu xüsusiyyət yalnız dünyanın müəyyən regionlarına xas olan geosiyasi realıq deyildir – bütövlükdə bəşəriyyəti silkələyən prosesdir. Çox təəssüfedicidir ki, bu fəlakəti görə-görə bir sıra böyük dövlətlər öz xislətlərindən əl çəkmirlər və meydana yeni-yeni risklər çıxır. Afrikada, Avrasiyada, Uzaq Şərqdə, Latın Amerikasında, Yaxın Şərqdə bunun əlamətlərini aydın görmək mümkündür.

Deməli, bütövlükdə bəşəriyyət xaos və təhlükələrlə mübarizədə dövründədir. Belə bir şəraitdə özlərini güclü hesab edən dövlətlər necə davranmalıdırlar? Onlar, hər şeydən öncə, bəşəriyyəti bürüməkdə olan bu xaos alovunu söndürməyə çalışmalıdırlar. Realıq isə başqa proseslərin gətdiyini nümayiş etdirir. Fransanın Afrika və Qafqaz istiqamətlərində yeritdiyi siyasətə də vahid bucaq altında baxanda həmin qeyri-müəyyənliliyi, riskləri və təhdidləri görə bilərik.

Fransa hazırda XVI əsrdə ispanların Latın Amerikasını siyasətindən fərqli davranmışdır. İspanlar hansı vəhşiliklə İnkə İmperiyasının başçısını siyasi riyakarlıq işlədərkə məhv etdilər, Fransa “daha sivil” üsullarla, lakin mahiyyətcə ispan davranışından fərqlənməyən üsullarla 13 müstəmləkə ərazisini talayır. Onların dilini, təhsilini, mentalitetini, mədəniyyətini, azad olmaq və müstəqil dövlət ola bilmək düşüncələrini vəhşicəsinə məhv edir. Ümumiyyətlə, Avropa dövlətlərinə xas olan bu xüsusiyyəti B.Anderson, P.Feyera-bend, O.Şpenqer və digər vicdanlı alimlər kəskin tənqid etmişlər. Onlar açıq yazmışlar ki, avropalılar özlərinin qərəzli, riyakar və müstəmləkəçi siyasətləri ilə çox sayda tayfaları, onların mədəniyyətlərini, mental özəlliklərini məhv etmişlər və bununla, bütövlükdə, dünyaya böyük zərər vermişlər. Fransanın Afrikada etdiyi bundan başqa bir şey deyildir. Onun müstəmləkəçiliyinə qarşı üsyanlar hə-

miş olmuşdur və indi də davam edir. Təsədüfi deyildir ki, Bakı Təşəbbüs Qrupunun tədbirlərinə müstəmləkə altında olan Afrika ölkələrinin təmsilçiləri aktiv surətdə qatılır və Fransanın orada etdiklərini sət formada tənqid atəşinə tuturlar. Deməli, Bakı afrikalılara öz haqlarını tanımaqla yanaşı, onun uğrunda hüquqi mübarizə aparmağı da öyrədir. Bu da bəşəri bir xidmətdir!

SOS! Fransa Qafqazda

İndi Fransanın Qafqazdakı fəaliyyətinə nəzər yetirək. Təəccüblüdür ki, rəsmi Paris Qafqaza da Afrika kimi baxır. Fransanın enerji və təbii sərvətlər izində olduğu haqqında KİV-də xeyli yazılar dərc edilmişdir. Rəsmi Paris müxtəlif üsullarla bu məqsədinə çatmağa çalışır. O, burada ermənilərdən vasitə kimi istifadə edir. Ermənilər də buna gedirlər, çünki onların siyasi şüuru əsrlərdir ki, kölə şüurudur. Bəzi hallarda erməni siyasi şüuru mazoxistcəsinə istismar olunmasını və təhqir edilməsini istəyir. Fransa da, bundan istifadə edir. Ermənistan rəhbərliyinə şişirdilmiş vədlər verərək, onları müxtəlif təxribatlara sürükləyirlər. Azərbaycandan aldıkları sət cavablar erməniləri durdurur. Lakin onlar hələ də tamamilə fransız müstəmləkə hikkəsindən yaxa qurtara bilmirlər.

Həmin aspektdə Fransanın “erməni hüququ”ndan danışması boş sözlərdən başqa bir şey deyildir. Çünki əgər, doğrudan da Paris kimlərinə hüququ real olaraq maraqlandırsaydı, öncə Ermənistanı və Qarabağdan qovulan milyon nəfər azərbaycanlının hüquqlarını dilə gətirərdi. Ermənilərə deyərdi ki, azərbaycanlılara qarşı işlətdiyiniz hüquqi pozuntuları bərpa etmədən hər hansı erməni hüququndan danışmağın yeri yoxdur. Eyni zamanda, Azərbaycan ermənilərin hüquqlarını pozan bir addım belə atmamışdır. Azərbaycan dövlət, xalq və toplum olaraq öz torpaqlarını işğaldan azad etmişdir. Vəssalam!

İndi bir neçə yüksəkliyi Azərbaycan Ordusunun nəzarətdə saxlaması da Azərbaycan ərazisinə qarşı törədilən təxribatların qarşısını almaq üçündür və faydasını hər kəs görür. Artıq ermənilər geniş əl-qol açmağa bilmirlər.

Belə çıxır ki, Fransa Qafqazda da üstüörtülü müstəmləkəçi siyasətini davam etdirməyə çalışır. Bunun qarşısında isə dayanan yeganə Azərbaycandır. Təcrübə göstərdi ki, həтта, Gürcüstan müəyyən məqamlarda müstəmləkəçi qarşısında geri çəkildi. Saxta “Avropa dəyərləri universaldır” tezisi gürcü siyasi şüurunu da çaşdırır. Bakı Təşəbbüs Qrupu bütün bunlara görə, real xilas platformasıdır! Səbəblərini izah etməyə çalışaq.

Bakı Təşəbbüs Qrupu – strateji platforma

a) Qlobal kontekst

Məsələnin bu aspekti qlobal miqyasda aktualdır. Çünki hazırda dünyanın əksər dövlətlərində indi mövcud olan qlobal güclərin ədalətsiz və beynəlxalq hüququ uyğun olmayan hərəkətlərinə qarşı real addım atmağın faydasına inanmırlar. Bu inamsızlıq, bütövlükdə, bəşəri saviyyədə bir bədbinlik yaradır ki, bunun da inkişaf etmiş forması psixoloji natamamlıq kompleksidir. Dünya xalqları öz gələcəklərinə psixoloji natamamlıq sindromu ilə baxarlarsa, heç bir sahədə etibarlı inkişafdan danışmaq mümkün olmaz.

Digər tərəfdən, hələ keçən əsrin 80-90-cı illərindən siyasilər, alimlər, iş adamları, KİV

nümayəndələri mövcud əməkdaşlıq formatının qlobal miqyasda yenilənməsi zərurətindən bəhs edirlər. Deməli, illərdir ki, dünya siyasi şüuru dilemma qarşısındadır və faktiki olaraq, “qapalı psixoloji dairədə” çapalayır: bir tərəfdən hüquqsuzluq, ədalətsizliyi hamı görür, digər tərəfdən ona qarşı mübarizə aparmağın müsbət nəticə verəcəyinə inanır. Məhz bu kimi qapalı psixoloji dairələri qırmaq üçün liderlərin aktiv fəaliyyəti lazımdır. Keçən əsrin 90-cı illərində Ulu öndər bunun nümunəsini BMT-nin tədbirlərində göstərdi. Açıq ifadə etdi ki, dünya belə davam edə bilməz – böyük dövlətlərin özlərinə və dünyaya münasibətləri yenilənməlidir. Sonra R.T.Ərdöğan Ulu öndərin izi ilə gedərək “dünya beşdən böyükdür” tezisini ifadə etdi. Bunlarla yanaşı, XXI əsrdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev həm konseptual fikirlər irəli sürdü, həm də onları birbaşa praktikada reallaşdırmağa başladı. Yeni müstəmləkəçiliyə qarşı Bakı Təşəbbüs Qrupunun yaradılması birbaşa həmin fəaliyyətin məntiqi və praktiki davamıdır.

b) Regional və beynəlxalq təşkilatlar çevrəsi

Fiolosoq və politoloqların qənaətinə görə, dünyanın qlobal miqyasda ziddiyyətlərə düçar olmasının kökü hazırda öz iradələrini dik-tə etməyə çalışan 5 dövlətə alternativ gücün olmaması ilə bağlıdır. Başqa yoldan baxanda, bu, o deməkdir ki, dünya miqyasında gücləri balanslaşdırma biləcək yeni qlobal geosiyasi gücə yaranmalıdır. Bu keyfiyyətdə Qoşulmama Hərəkatına müəyyən ümidlər vardır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də Qoşulmama Hərəkatının dünyanı yeni geosiyasi güc mərkəzi kimi balanslaşdırıcı funksiyaya yerinə yetirə biləcəyini ifadə etmişdir. İlham Əliyevin təşkilatdakı fəaliyyəti məhz bu strateji məqsədə çatmağa tam uyğundur. Pandemiya mərhələsində Azərbaycan Prezidentinin təşəbbüsü ilə Qoşulmama Hərəkatının təklifi kimi BMT beynəlxalq miqyasda ədalət məsələsinə müzakirə etdi. İndi isə yenə də Azərbaycan Prezidentinin təşəbbüsü və təklif etdiyi format əsasında dünyada yeni müstəmləkəçiliyə qarşı mübarizə üçün Bakı Təşəbbüs Qrupu yaradılmışdır. Bununla Azərbaycan həm yeni qlobal geosiyasi gücün özünü təsdiqi üçün təşəbbüslərə davam edir. Həm dünya xalqlarını nikbinliyə və fəaliyyə-

yətə səsləyir, həm də regional və milli miqyaslarda ciddi bir prosesi motivə edir.

Türk dünyası və Bakı Təşəbbüs Qrupu

Bakı Təşəbbüs Qrupu yeni müstəmləkəçiliyə qarşı fəal mübarizə aparmaqla ən azı iki strateji məqsədi aktuallaşdırır. Birincisi, Cənubi Qafqazın lider dövləti kimi Azərbaycanın dünya miqyasında geosiyasi statusuna yeni mənə çaları verir. Azərbaycan Avrasiyada yeganə dövlətdir ki, beynəlxalq təşkilat çərçivəsində yeni müstəmləkəçiliyə, konkret olaraq, Fransa müstəmləkə siyasətinə qarşı dövlətlərin mübarizəsini yönləndirir, onlara məzmun və məqsəd verir. Bu, müstəqil bir dövlətin regional miqyası aşaraq, yeni saviyyədə təsir gücünü artırması deməkdir. Özü də Qərb siyasilərinin çox sevdiyi “yumşaq güc” vasitəsilə bunu etməkdədir. Belə ki, müstəmləkə siyasətinin qurbanlarının özləri bu mübarizəni sırf hüquqi müstəvidə aparırlar. Bununla onlar həm özlərinə inam yadırlar, həm də Fransa kimi istismarçıların real simalarını dünyaya göstərirlər. Fransa artıq insanların təsəvvürlərində demokratiya beşiyi deyildir!

Lakin Bakı Təşəbbüs Qrupunun fəaliyyətinin təsir dairəsi strateji aspektdə yalnız Cənubi Qafqazla məhdudlaşmır. Bütövlükdə, Türk dünyası üçün bu, çox vacib faktordur. Biz məsələnin türklərin hüquqlarının bütün dünya üzrə təmin oluması tərəfini nəzərdə tuturuq. Afrikalıların təbii hüquqlarını müdafiə edən türk dövləti Azərbaycan avtomatik olaraq, dünyanın hər guşəsində həm də azərbaycanlıların və digər türk xalqlarının hüquqlarını qorumaq haqqı qazanır. İndən belə kimsə ciddi surətdə Azərbaycanın bu təşəbbüsünün qarşısında dura bilməz. Azərbaycan və digər türk dövlətləri insanların hüquqlarını hər zaman aktiv və real surətdə qoruya bilmək təcrübəsi qazanır və başqalarına da qazandırlar. Yəni, Bakı Təşəbbüs Qrupu müstəmləkəçiliyə qarşı mübarizə platforması kimi bütün dünyaya nümunə ola bilər! Azərbaycan buna da nail olacaqdır!

Füzuli QURBANOV,
XQ-nin analitiki,
fəlsəfə elmləri doktoru